

Az ünnep aludt

Konrád György a kádárizmus nagy tabujáról

Az elmúlt harminchárom év során október 23-a hétköznapra szürkült, nem vált – nem válhatott – a lázadás nyilvános emléknappá, ám ennek a napnak a közeledtével mindig érezhető volt a hatalom szorongása, ugyanakkor működni kezdett egy kollektív (ön)elfojtási gépezet is. Az ünnep aludt. Erről beszélt Konrád György Ráday Eszter mikrofonja előtt.

– Az 56-oson kívül vissza tud-e emlékezni más október 23-akra is? El tudja-e különíteni – mondjuk – az 1967-est az 1968-astól vagy az 1983-ast az 1982-estől?

– Sajnos nem, mert 56 után az október 23-ak lassan beleszövődtek, beleúsztak a többi hétköznapba. Ez volt a Kádár-korszak egyik fő teljesítménye: október 23-a elvesztette a maga ünnep mivoltát. Régi históriává változott. De működött egy elfojtási gépezet bennünk is, egy kollektív elfojtási gépezet: valahogy túltettük magunkat, most valami mást kell elkezdeni. Sok október 23-ának közös jegye eleinte a rendőri intézkedések egész bokra volt: embereket vittek be rövidebb-hosszabb időre, letartóztatásokat időzítettek október 23-a környékére. A hivatalokban mindig elzárták az írógépeket, és lepecsételték a szekrényt. Mindenféle biztonsági rendszabályokat fogantatosítottak. Megszabták, hogy miképp kell lezárni a helyiségeket, milyen rendezvényeket nem szabad szervezni. Rendőri keretzettsége volt ennek a napnak. Na de hadd ugorjak egy nagyot, és tegyem ehhez hozzá azt is, hogy sok olyan ünnepegről sem tudok, ami lett volna. De volt egy, amely a maga groteskségében jelez valamit. 1981-et irtunk. A mostani feleségemmel mentem valahova a városba, és egy barátnőmtől tudtuk meg, hogy két nap múlva – azt hiszem, az egy keddi nap lett volna – délután háromkor Bibó István sírjánál gyülekezünk közös megemlékezésre. Az egyetemen ki voltak már tűzve röpcédulák, úgyhogy tudták az emberek, mástól is hallottam. Szokásom szerint elkéstem volna, beültem hát egy taxiba, ki az óbudai temetőbe. Kődös, szemerkélő idő, megyek a ködös fasonon végig, amikor elélem kerül Rév István. Azt mondja: – Te, itt valami furcsa dolog történik. Nem látom a mieinket. De másokat látok. Néztünk is arra, hát autók jönnek-mennek fel-alá, a megtömtött autókban pedig négyesével...

– ...Ilyen tagbaszakadt, közömbös emberek...

– Igen. Meg párok egymásba karolva, hölgyek és urak, mindenféle, erőteljes izomzatú gyászolók. Keresgéljük a sirt, odamegyünk, ott állnak a mi barátaink közül vagy nyolcan-tizen. Körös-körül, a többi sírnál pulóveres fiatalemberek kaparásznak borzasztó lendülettel. A szerelmespárok gyászos arccal vonulnak.

Egy idős néni, aki még ismerte Bibó Istvánt, volt a legértelmesebb mindannyiunk közül, mert elkezdte ezt a sirt ápolni. Ott álldogáltunk egy kis ideig, csendben, amikor egy angol fényképész azzal állt elő, hogy készítene egy pár képet. Bencze erre azt válaszolta: – Inkább ne csinálj egy képet se, mert különben nem tudom húsz év múlva azt hazudni az unokáimnak, hogy több százan voltunk. Amikor elmentünk, a rendőrök megkönnyebbülve felálltak, leverték magukról a leveleket...

– Te ezt hallottad?

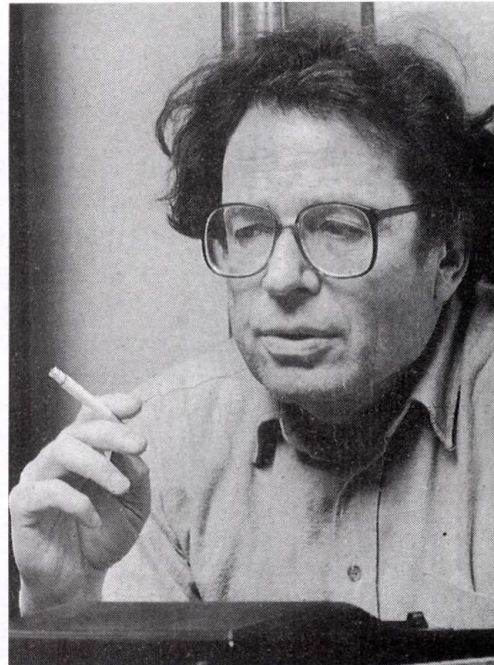
– Hát persze hogy hallottam. Ennyi volt hát a nagy nemzeti megemlékezés, nyolc évvel elötte.

– Addig semmi nem volt tehát. Társaságban, vacsoránál sem emlékeztek meg. De azért én még a hetvenes években is hallottam olyanoktól, akik gyertyát tesznek az ablakba...

– Ilyen volt is. És volt, hogy koccintottunk, hogy gondoltunk rá, egy kis időre elcsöndesedtünk. Szóba jött és beszélünk róla, de hát ezek – hogy is mondjam – a magánélet kis eseményei. Volt úgy is, hogy az ember elment sétálni, kis zarándokutakat tett, körbejárta a színhelyeket. Én ilyen sétákat tettem, de ezek mind a magánélet szférájában zajlottak. Mehetnének tovább, de még emlékszem egy október 23-ára: 1974-ben volt, akkor tartóztattak le minket a Szelényivel...

– Éppen 23-án?

– Éppen 23-án.

Konrád György

– Menjünk tovább az időben...

– 86 az már jó volt... Igen, az első igazi. Illegálisan szervezett szemináriumot tartottunk Eörsi István lakásán. Donáth Ferenc és Vásárhelyi Miklós elnökölt. Ott volt Rác Sándor, Nagy Elek és a többiek, a munkástanács-vezetők, a kor összes szereplője, történészek és érdeklődők, pár fiatal író. Összejöttünk. Akadémiai szemináriumnak is beillett volna, de volt valami különös hangulata mégis... Álldogáltak ugyan a ház előtt, de semmi beavatkozásra nem került sor.

– Mi lehet az oka, hogy az úgynevezett demokratikus ellenzék is ennyire magánügyként kezelte a dolgot, és nem is gondoltak arra, hogy valamilyen demonstrációt szervezzenek?

– Mert ez volt a nagy tabu! A Kádár-rendszer, a kádári monarchia október 23-át mindig mint ellenforradalmat deklarálta.

Pontosítás

Legutóbbi számunk *Álomtolvajok című cikkébe két apró pontatlanság csúszott. Az egyik riportalanyunkat, dr. Boytha Györgyöt a Szerzői Jogvédő Hivatal jogászáként „mutattuk be”, holott ő valójában ezen intézmény főigazgatója. Ugyancsak tévesen jelent meg a szerzői jog időtartama. Természetesen a szerzői jog a művek szerzőjének halála után nem öt, hanem ötven évig nyújt védelmet. Az elírásért mind a riportalanyunktól, mind pedig az olvasótól elnézést kérünk.*

Elfogad tőlünk egy praktikus, hasznos tanácsot?
Ha hozzá akar jutni minden héten lapunkhoz, fizessen elő! Önnek nincs más teendője, mint az itt közölt megrendelőlapot kivágni és a megadott címre elküldeni.

A megrendelőlapot borítékban bérmentés nélkül az alábbi címre kérjük feladni: Vidékre: postahivatal, helyben Budapest: Budapesti Postaigazgatóság, hírlaposztály, Bp., Pf. 4. 1360

A MI ÓRÁNK SOHASEM KÉSÍK

-168 ÓRA-

MEGRENDÉLŐLAP

Megrendelem a – 168 óra – című közéleti lapot .... példányban. Kérem az alábbi címre kézbesíteni:

Név: .....

Pontos cím: .....

(írányítószám): .....

Az előfizetés díja: negyedévre 325 Ft, fél évre 650 Ft, egy évre 1300 Ft.

aláírás

-168 ÓRA-

A POLITIZÁLÓ EMBER HETILAPJA